

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

VII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

18 листопада 2022 року

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

VII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

18 листопада 2022 року

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2022

УДК 81'37

П 78

Проблеми лінгвістичної семантики: VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (18 листопада 2022 року).

П 78 Збірник матеріалів. Рівне: РДГУ, 2022. 122 с.

The Problems of Linguistic Semantics: The 7th International Scientific and Practical Internet Conference (November 18, 2022). The Collection of Conference Proceedings. Rivne: RSUH, 2022. 122 p.

У збірнику матеріалів VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми лінгвістичної семантики» розглянуто низку питань, що стосуються актуальних проблем лінгвістичної семантики: когнітивної та культурної семантики, зіставної семантики, фонетичної, лексичної та граматичної семантики, семантики і прагматики мовних одиниць, семантики тексту і дискурсу, семантики і перекладу.

The Collection of Conference Proceedings «The Problems of Linguistic Semantics» focuses on the topical issues of Linguistic Semantics: Cognitive and Cultural Semantics, Contrastive Semantics, Phonetic, Lexical and Grammatical Semantics, Semantics and Pragmatics of Linguistic Items, Semantics of Text and Discourse, Semantics and Translation.

УДК 81'37

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Деменчук О.В.**, д-р філол. наук, професор.

Відповідальний редактор – **Кучма Т.В.**, канд. філол. наук, доцент.

Члени редакційної колегії:

Павлова О.І., канд. філол. наук, професор; **Аладько Д.О.**, канд. філол.

наук, доцент; **Калініченко М.М.**, канд. філол. наук, доцент;

Константинова О.В., канд. філол. наук, доцент; **Орел І.І.**, канд. філол.

наук, доцент; **Павловська Л.О.**, канд. філол. наук, доцент; **Тарасюк Н.Ю.**,

канд. філол. наук, доцент; **Чеберяк А.М.**, канд. філол. наук, доцент;

Станіславчук Н.І., викладач

Рекомендовано до друку Вченою радою

Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол № 10 від 27.10.2022 р.)

©Автори публікацій, 2022

©Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

ЗМІСТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

АРХАНГЕЛЬСЬКА А.М.	СТИМУЛИ Й ЧИННИКИ ОНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ СЛОВОТВІРНИХ ФЕМІНАТИВІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	6
КАПРАНОВ Я.В.	СТАТИСТИЧНЕ ВИМІРЮВАННЯ СИНОНІМІВ Й АНТОНІМІВ У БРИТАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ КОРПУСІ	9
СІРАНЧУК Н.М.	ПЕДАГОГІЧНА СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА КОМУНІКАТИВНІЙ ОСНОВІ	12
ПАВЛОВА О.І.	СОЦІОЛОГІЯ У ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)	15
БІСОВЕЦЬКА Л.А., СУРЖУК Т.Б.	ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ	21

ПРОБЛЕМИ КОГНІТИВНОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ СЕМАНТИКИ

DEMENCHUK O.	PRINCIPAL APPROACHES TO LEXICAL SEMANTIC DERIVATION STRATEGIES	25
DEMENCHUK D.	KONCEPT CZASU WOLNEGO W UJĘCIU SOCJOLINGWISTYCZNYM	27
ТРИФОНЮК Л.Ю.	МЕНТАЛЬНЕ ПОЛЕ ПРЕДИКАТА <i>THINK</i>	30

ПРОБЛЕМИ ЗІСТАВНОЇ СЕМАНТИКИ

МІЗІН К.І.	ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ЗІСТАВНОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ	37
АЛАДЬКО Д.О., АЛАДЬКО О.Д.	ГЕНДЕРНА СТЕРЕОТИПІЗАЦІЯ У ФРАЗЕОЛОГІЇ	41
ПАВЛОВСЬКА Л.О.	СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ У ПРАГМАТИЧНОМУ АСПЕКТІ НА МАТЕРІАЛІ РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВ	44
КІНАЩУК А.В.	ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІРРАЦІОНАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ)	47

VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ»

ФЕДОРОВ І.Б.	ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ <i>АРТЕФАКТНИЙ ПРОСТІР ЛЮДИНИ</i> У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ	50
ХОМУТОВСЬКА І.С.	ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З НАЗВАМИ ТВАРИН В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	52

ФОНЕТИЧНА, ЛЕКСИЧНА І ГРАМАТИЧНА СЕМАНТИКА

ЛЕМІШ Н.Є.	СИНКРЕТИЧНІСТЬ ЛЕКСИЧНОГО І ГРАМАТИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО СПОЛУЧНИКА 'AND'	55
ОРЕЛ І.І.	ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ У КОНОТАТИВНІЙ СТРУКТУРІ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ	58
ТАРАСЮК Н.Ю.	КАТЕГОРІЯ АКТИВНОСТІ/ПАСИВНОСТІ ЯК ВИЯВ ДЕРИВАЦІЙНОЇ ТА СЛОВОТВІРНОЇ ФУНКЦІЇ МОРФЕМ	61
ГЕДЗЕРУК О.В.	ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ІЗ СОМАТИЧНОЮ ЛЕКСИКОЮ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	64
ІЛЬЧУК Л.С.	СТЕРЕОТИПНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО НЕГАТИВНІ РИСИ ХАРАКТЕРУ ЖІНКИ У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ТА УКРАЇНСЬКОМОВНОГО СУСПІЛЬСТВА	67

СЕМАНТИКА І ПРАГМАТИКА МОВНИХ ОДИНИЦЬ

КОНДРАТЮК Н.В.	ЕПОНІМИ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА СИСТЕМИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	70
ВАКУЛІЧ А.І.	РОЛЬ І МІСЦЕ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	75
СЕРГІЙЧУК Н.Ю.	ОСНОВНІ СПОСОБИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	78
СИВОРИГ Н.В.	РОЛЬ І МІСЦЕ НІМЕЦЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	81

СЕМАНТИКА ТЕКСТУ І ДИСКУРСУ

ШУЛЬЖУК Н.В.	ВЗАЄМОДІЯ ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНОЇ, СЕМАНТИЧНОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІАЛОГІЧНОЇ РЕПЛІКИ	85
ЗАЛУЖНА О.О., РОЛЛЕР А.Ю.	ДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ ІДІОСТИЛЬ ТА ІДІОЛЕКТ	91
КАЛІНІЧЕНКО М.М.	ДИКУНСЬКІ СЕНСАЦІЇ ДЖОНА НІЛА В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХІХ СТОРІЧЧЯ	94
КОНСТАНТИНОВА О.В.	ЛЕКСИЧНІ Й СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ЕКСПРЕСІЇ В ТЕКСТАХ НОВИН CNN ПРО УКРАЇНУ	98

ЧЕБЕРЯК А.М.	СОЦІАЛЬНА, КОМУНІКАТИВНА, МОВЛЕННЄВА РОЛІ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ	100
ЮРКОВСЬКА М.М.	ДО ПИТАННЯ ЛІНГВО-СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ПРИЙОМІВ КОМІЧНОГО НА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНІ В НЕГОМОГЕННИХ ТЕКСТАХ	104
ЖАЛКО Д.Д.	СЕМАНТИКА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИХ МАРКЕРІВ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ	107
ЧЕРНЯК К.О.	ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДИСКУРС»	109

СЕМАНТИКА І ПЕРЕКЛАД

КУЧМА Т.В.	ДЕФОРМАЦІЯ АНТРОПОНІМІВ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	112
МОКРА Т.А.	ФЕНОМЕН ЛАКУНАРНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)	116
КОЛОМІЄЦЬ Н.М.	ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ МАТЕРІАЛАХ МАРКЕТИНГОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	119

УДК 81.37:811.133.1

Тарасюк Н.Ю., канд.філол.наук
Рівненський державний гуманітарний університет
(Рівне, Україна)

КАТЕГОРІЯ АКТИВНОСТІ/ПАСИВНОСТІ ЯК ВИЯВ ДЕРИВАЦІЙНОЇ ТА СЛОВОТВІРНОЇ ФУНКЦІЇ МОРФЕМ

Вивчення дериваційних процесів охоплює питання зв'язку лексеми з різними мовними рівнями, виокремлюючи принципи структурного аналізу словотвірних морфем. На зв'язок морфематичного та лексематичного рівнів вказує Е. Найда, підкреслюючи участь афіксів у словотвірному процесі та досліджуючи афікси як невід'ємну частину слова (Nida, 1946, p. 2). Вивчаючи дериваційні процеси Г.Марчанд визначає як об'єкт дослідження «комполіти», котрі підлягають формальному та семантичному аналізу, виокремлюючи морфематичну та лексико-семантичну компоненти (Marchand, 1969, p. 2).

Дослідження дериваційного зв'язку морфемних сем має особливе значення у питанні становлення семантики лексеми, адже морфемна структура лексеми незалежно від семантичної маркованості морфем існувати не може, оскільки утворюється і функціонує синтагматично з огляду на парадигматичні властивості морфем, котрі реалізують комбінаторну спроможність на лексематичному рівні. З огляду на доцільність розгляду дериваційних та словотвірних процесів з урахуванням їх парадигматичних та синтагматичних ознак та функцій важливим є виокремлення синтагматичної та парадигматичної морфемік та їх взаємовпливу та взаємозалежності у словотворенні та деривації, де морфемна компонента виявляє словотворчу та дериваційну активність, виокремлюючи способи зв'язку між словотвірними афіксами та твірною основою, що визначає активність словотвірної моделі. Вивчення словотворчої та дериваційної активності морфем з огляду на багаторівневий підхід до цієї проблеми, тобто з урахуванням функціональної активності одиниць морфематичного та лексематичного рівнів, може дати повне та об'ємне уявлення про структуру лексеми та способи її функціонування у системі словотвору та деривації.

Словотворчі процеси, що відбуваються внаслідок сполучення морфем, фіксують домінуючу морфемну сему, котрій характерна словотворча активність. Подібна домінуюча сема закріплює абстрактно-понятійний статус лексеми, що конкретизується у системі номінації морфемами деривата. Виокремлення домінуючої, тобто словотворчо активної морфемі, є важливим як для синтагматики, так і для парадигматики, оскільки домінуючі характеристики морфем виявляють семні ознаки лексем у лексико-синтаксичних групах. Так, морфемні семі основи створюють основний семантичний зміст лексеми, конкретизація якого актуалізується морфемами префіксів та суфіксів, словотворча та дериваційна активність яких вибудовує словотвірну та дериваційну моделі, що сприяє визначенню ролі лексем у лексико-синтаксичному ряді. Тут можна говорити про значення їх для створення механізму мовлення з огляду на домінуючість активної функції морфемі зі словотвірними та дериваційними характеристиками.

Вияв активної функції морфемі, котру ми дослідили, стосується синтагматичного аспекту, а отже, представляє інтерес у питанні вивчення словотворчої активності морфем, котра характеризує словотвірні моделі, хоча специфіка їхнього функціонування не може не цікавити питання виокремлення структурно-семантичних характеристик дериваційних моделей, парадигматичний аспект вияву яких актуалізує семні характеристики лексико-семантичного ряду у відповідності до їхньої активної чи пасивної дериваційної функції. Наше вивчення словотвірних типів виокремлює таку функцію морфем, а також визначає їхню активність/пасивність у словотворчому процесі відповідно до співвідношення морфематичного та словотвірного типів. Дослідження афіксальних словотвірних типів лексем французької мови дозволяє виокремити морфемні афікси, котрі відсутні у твірній основі та безпосередньо приєднуються до неї у процесі словотворення, утворюючи словотвірний тип. Словотвірну функцію подібних афіксів ми називаємо активною. Проте, наявність морфемних афіксів у твірній основі та перехід їх без змін до основи похідної лексеми ми називаємо пасивною словотвірною функцією. Отже, ми говоримо не лише про морфемні характеристики лексеми як мовної одиниці, а виокремлюємо функціональний аспект вивчення їх з огляду на їхню словотвірну та дериваційну активність, а отже, і на виокремлення словотвірної та дериваційної функцій морфем, дослідження яких є актуальним як у аспекті синтагматики, тобто вияву словотвірної функції, так і у аспекті парадигматики, тобто вияву дериваційної

функції одиниць морфемного ряду. Якщо розбіжність між словотвірним та морфематичним типами лексем виявляється у пасивній словотвірній функції афіксальних морфем, то співпадіння словотвірних та морфематичних типів реалізується через активну словотвірну функцію афіксів. Отже категорія активності/пасивності словотвірної чи дериваційної функцій виявляється у процесі словотворення та деривації шляхом співвідношення морфематичного типу з одного боку та словотвірного чи дериваційного типів, втілених у словотвірну та дериваційну модель, з іншого боку. Активна словотвірна функція у синтагматичних моделях переважає у період після XVI століття: «*antisportif,ve* (1892); *coextensif,ve* (XX s.); *inexpressif,ve* (1781); *subtropical,ale,aux* (1876)». Префікси з пасивною словотвірною функцією є поширеними як у період до XVI ст., так і після нього: «*excrémenteux,euse* (1555-1560); *dispendieux,euse* (1709); *épithélial, ale, aux* (1855); *réognitif,ve* (1808) (Le Robert Mobile.). У процесі словотворення пасивна словотвірна функція морфем може трансформуватись у активну, це стосується, перш за все суфіксальних морфем, що сприяє розвитку суфіксації як засобу словотворення у французькій мові, проте, є й морфем, пасивна словотвірна функція яких не переходить у активну, а отже, не активується як словотвірний засіб. Це стосується, перш за все, префіксальних морфем французької мови пасивна словотвірна функція яких не сприяє розвитку префіксації як засобу словотворення, що спричинює затухання префіксації як словотвірного засобу. Так, значна частина пасивних префіксів, що є широко вживаними у морфематичних типах французьких лексем, або зустрічаються не часто у активній функції словотвірних типів, або ж не виявляють її взагалі. До таких префіксів, перш за все, належать: *tri*, *bi*, *a*, *re*, *micro*, *mé*, *ex*, *il*. Прикладами широкого розповсюдження пасивної словотвірної функції префіксальних морфем є зворотні словотвірні типи, утворені шляхом відкидання закінчення від твірних лексем латинського та грецького походження: «*trilingue*<*trilinguis*; *tricorne*<*tricornis*; *aphone*<*aphônos*; *bilingue*<*bilinguis*; *bicorne*<*bicornes*; *rétrograde*<*retrogradus*» (Le Robert Mobile). Реалізація пасивної функції префіксів засвідчує послаблення їхньої словотвірної функції, а також говорить про посилення вияву синтетичних ознак на рівні реалізації семних ознак, актуалізованих лексико-семантичним змістом мовного знака.

Як висновок, можемо підсумувати, що виокремлення категорії активності/пасивності словотвірної чи дериваційної функції одиниць словотворення та деривації сприяє вивченню розвитку засобів

словотворення та деривації з огляду на формування системних ознак словотвірних та дериваційних моделей. Активна словотвірна та дериваційна функція мовної одиниці сприяє розвитку засобу словотворення та деривації, тоді як пасивна її функція засвідчує затухання даного процесу. Водночас пасивна словотвірна та дериваційна функція сприяє посиленню вияву синтетизму між складовими морфемного ряду мовної одиниці.

Список використаних джерел:

- Le Robert Mobile*. Version 5.0. Available at: <http://www.lerobert.com/>; <http://www.prolexis.com/>
- Marchand, H. (1969). *The Categories of types of Present-Day English Word-Formation*. München: C.H.Beck'she verlag.
- Nida, E. (1946). *Morphology: the descriptive analysis of words*. Michigan: University of Michigan Press.

УДК 811.111-26

Гедзерук О.В., магістрантка
Рівненський державний гуманітарний університет
(Рівне, Україна)

**ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ІЗ СОМАТИЧНОЮ ЛЕКСИКОЮ
В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

Дослідження фразеологічних одиниць дозволяє вивчити національно-специфічні риси мови, виявити взаємозв'язок між мовою та національним характером. Особливо цікавий для дослідження матеріал становить соматична лексика, яка належить до найдавніших ядерних пластів мови.

Фразеологічні одиниці із соматизмом «голова». Прийнято вважати, що *голова / head* управляє мисленням і розумом. У зв'язку з цим виникає основне значення, яке позначає розсудливість і розум або їхню відсутність, наприклад: *lose your head* – втратити голову; *a wise head on young shoulders* – бути мудрим не за роками; *head and shoulders above the others* – бути на голову вище від інших; *hold your head up high* – літати у хмарах; *scream / shout your head off* – верещати; *be banging / hitting your head against a brick wall* – битися головою об стіну; *be head over heels in love* – закохатися до нестями; *get your head down* – не піднімаючи голови; *go head to head* – не відставати від моди; *have your head in the clouds* – літати у хмарах;